

TEACHING PAPER ON GENDER AND DIVERSITY – DUTCH/ENGLISH

GENDER EN DIVERSITEIT

Het woord **gender** verwijst naar de maatschappelijke verschillen tussen mannen en vrouwen. Het moet niet verward worden met het woord 'seks', dat alleen betrekking heeft op de biologische verschillen tussen vrouwen en mannen. Biologische verschillen zijn moeilijk te veranderen, zoals het feit dat vrouwen zwanger kunnen worden en mannen niet. Maatschappelijke verschillen daarentegen, veranderen voortdurend in de geschiedenis van de mensheid. Minder dan een eeuw geleden zat er bijvoorbeeld geen enkele vrouw in het Parlement. Dat was niet het gevolg van biologische verschillen, maar simpelweg omdat vrouwen destijds nog geen stemrecht hadden.

1. GENDER

Sex: biological differences

Chromosomal and physiological characteristics of men and women do not vary much among different cultures

No much difference in time and place

rather static

Gender: Socially constructed differences

Social, political, and economic roles may vary much among different cultures

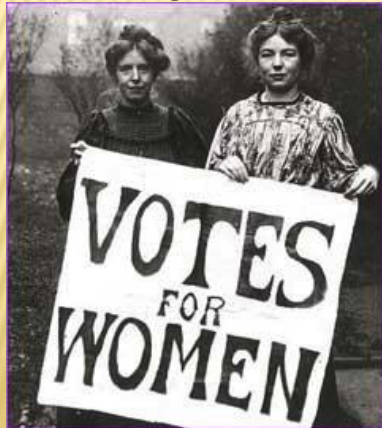
Huge changes in time and place

dynamic

HISTORICAL EXAMPLE:

**Biologically women and men didn't change so much in 100 years;
Gender relations however changed a lot:**

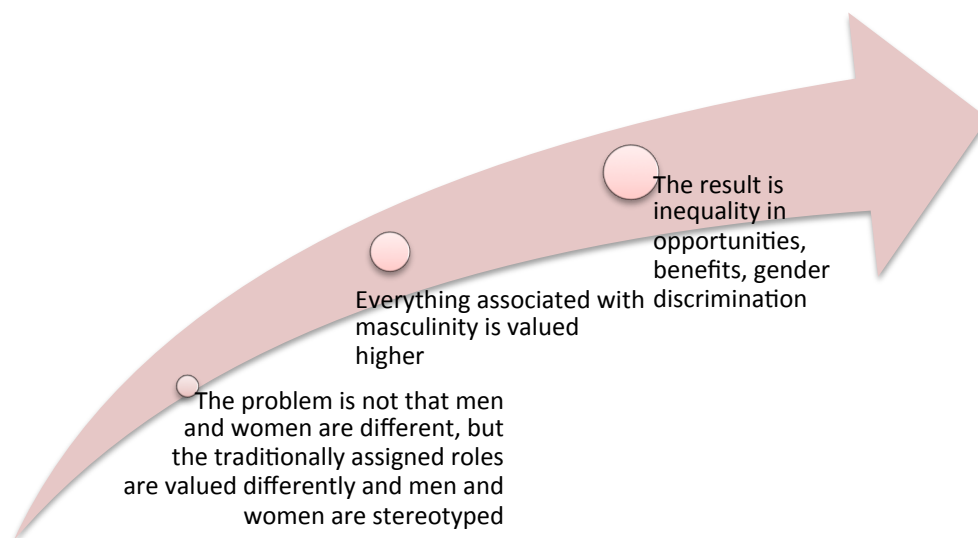
In 1911 women still had to
fight for the right to vote

In 2011 the world has 18 female
presidents or prime ministers,

Maatschappelijke rollen van vrouwen en mannen worden toegewezen op grond van gewoontes, wetten, culturele waarden of religieuze overtuigingen. Het feit dat vrouwen het grootste deel van het onbetaalde werk voor hun rekening nemen, kan niet verklaard worden uit biologische verschillen; het is eerder een gevolg van gewoonten, normen en morele waarden, die de ongelijke verdeling van betaald en onbetaald werk in stand houden. Vrouwen en mannen worden niet geboren met verschillende maatschappelijke rollen. Deze rollen worden aangeleerd in een proces van socialisatie, zowel thuis, op school, in religieuze instellingen (de kerk, de moskee of de tempel), als door de media, óf ze worden opgelegd door wetten, regelgeving dan wel culturele tradities. Ongelijkheid tussen vrouwen en mannen ontstaat door het proces van toewijzing van genderspecifieke rollen. Zolang ongelijke genderverhoudingen blijven bestaan, ongeacht in welke vorm, blijft 'gender' een onbetwistbaar politiek thema.

Genderverhoudingen zijn maatschappelijk en cultureel bepaalde relaties tussen mannen en vrouwen. Om de bestaande genderverhoudingen te kunnen begrijpen, moeten we afstand nemen van de overheersende 'kijk' op de wereld. We moeten de stereotype beelden van vrouwen en mannen afbouwen en een nieuwe visie ontwikkelen van een cultuur waarin de relaties tussen mannen en vrouwen gelijk en gelijkwaardig zijn.

Kijk je naar de wereld vanuit een **genderperspectief** dan zie je nieuwe toekomstmogelijkheden voor een beter leven voor vrouwen, mannen en kinderen. In de woorden van de Mexicaanse antropologe Marcela Lagarde: *"met een genderperspectief kun je de kenmerken analyseren en begrijpen, waardoor vrouwen en mannen op een specifieke manier gedefinieerd worden, met al hun overeenkomsten en verschillen. Een genderperspectief biedt zicht op de vitale mogelijkheden van vrouwen en mannen; op de betekenis van hun levens, hun verwachtingen en kansen, hun verwickelingen en de diverse sociale relaties die bestaan tussen beide genders, inclusief de dagelijkse en institutionele conflicten die opgelost moeten worden en hoe je dat kunt aanpakken."*¹

Gendergelijkheid betekent dat vrouwen en mannen gelijke rechten en kansen hebben en dat het gedrag, de aspiraties, de wensen en behoeften van vrouwen en mannen gelijkelijk gewaardeerd en gehonoreerd worden, zelfs als ze sterk verschillen. Het betekent niet dat mannen zich vrouwelijk zouden moeten gaan gedragen, noch dat vrouwen zich mannelijk zouden moeten gaan gedragen, maar wel dat er wederzijds respect is en dat er geen sprake is van genderbepaalde overheersing of ondergeschiktheid. Voor het bereiken van gendergelijkheid is een reorganisatie nodig van de samenleving, zodat genderspecifieke vooroordelen ten gunste van mannen niet langer bepalend zijn voor de structuren en het functioneren van de maatschappij. Dit vergt op zijn beurt aanzienlijke politieke veranderingen op alle niveaus van de samenleving.

GENDER EN DIVERSITEIT

Diversiteit in de samenleving betekent dat het leven van mensen niet alleen bepaald wordt door het vrouw-zijn of man-zijn. Gender verwijst alleen naar de sociale betekenis die wordt gegeven aan biologische verschillen tussen vrouwen en mannen. Genderverhoudingen, ofwel de manier waarop vrouwen en mannen met elkaar omgaan, wordt ook en altijd beïnvloed door andere sociale verhoudingen, zoals economische of politieke verhoudingen. Er zijn allerlei factoren van invloed op ons leven en op de wijze waarop we onze weg vinden in de wereld, zoals de sociale klasse waaruit we voortkomen, onze nationaliteit, of we een religie aanhangen, onze etnische herkomst, of dat we deel uitmaken van een zichtbare minderheidsgroep (bijv. kleur). Deze diversiteit maakt dat vrouwen en mannen naast hun genderidentiteit ook diverse andere identiteiten hebben.

Als sociale onderzoekers proberen de diversiteit van de samenleving in kaart te brengen, maken ze vaak de fout dat ze verschillende groepen met elkaar vergelijken zonder de genderverschillen binnen die groepen te onderkennen. Dit soort fouten wordt in statistieken vaak gemaakt. Bijvoorbeeld als cijfers over werkgelegenheid van vrouwen en mannen worden vergeleken met cijfers over werkgelegenheid van migranten. Zulke vergelijkingen gaan mank, omdat ze eraan voorbijgaan dat migranten ook uit mannen en vrouwen bestaan. Dit soort vergelijkingen verdoezelt de diversiteit in de samenleving en maakt verschillende soorten van discriminatie onzichtbaar.

Om genderverhoudingen te begrijpen is het belangrijk om je bewust te zijn van de diversiteit in de samenleving. Dit betekent dat voor alle relevante statistische gegevens de positie van vrouwen en mannen gespecificeerd zou moeten worden. Om verborgen discriminatie en machtsverhoudingen zichtbaar te maken, benadert Prof. Dr. Gloria Wekker, hoogleraar voor gender en etniciteit aan de Universiteit Utrecht, de sociale diversiteit met de methode van het kruispuntdenken. Dit is een

¹ Marcela Lagarde (1997): *Género y Feminismo*. Desarrollo humano y democracia. Madrid (Horas y Horas).

methode om tegelijkertijd en in samenhang met elkaar maatschappelijke verschillen te analyseren zoals ondermeer gender, etniciteit, sociale klasse en seksuele oriëntatie. Met het kruispuntdenken kun je laten zien dat er een samenhang bestaat tussen de manieren waarop er in de samenleving onderscheid gemaakt wordt tussen mensen. *“De ordeningsprincipes zoals gender en etniciteit zijn met elkaar verknoopt. We moeten dus juist die principes samen denken, die we gewend zijn apart te denken. Doelgroepen van beleid zijn bijvoorbeeld vaak ‘vrouwen en migranten’, maar daarbij worden migrantenvrouwen vergeten. Impliciet is het namelijk of/of: je bent óf vrouw, óf migrant. Met andere woorden, de vrouwen zijn wit, de migranten zijn man. Maar de werkelijkheid is niet of/of. Gender en etniciteit komen in samenhang tot stand. Mannelijkheid en vrouwelijkheid bestaan niet zonder een etnische invulling en etniciteit heeft altijd een genderdimensie.”*²

Het is belangrijk te letten op de diversiteit van genderverhoudingen bij het opstellen van beleidsplannen en budgetten. Dit om te voorkomen dat je in de val trapt van de ‘model-mens’ die tot norm wordt verheven en waarvan alle andere identiteiten een afgeleide zijn. Beleidsmakers hebben vaak een specifiek soort ‘burger’ in hun hoofd bij het opstellen van hun plannen, bijvoorbeeld een ‘witte mannelijke middenklasse kostwinner met twee kinderen en een huisvrouw’. Zouden ze bij het maken van hun beleidsplannen steeds een ‘zwarte alleenstaande werkende moeder met een gehandicapt kind en een laag inkomen’ voor ogen gehad hebben, dan hadden ze waarschijnlijk totaal andere beleidsvoorstellen uitgewerkt, die uiteindelijk ook veel gunstiger hadden kunnen zijn voor de witte mannelijke middenklasse kostwinners.

OQ Consulting BV - Sustainable Social Innovations

GENDER SYMBOLISM

Symbols are superficial and can change quickly
For example Symbols related with Respect for Women

Until 1940s: Only women wearing this typical bonnet were respected in rural areas in the south of the Netherlands.

In several cultural/religious contexts only women who wear a veil are respected.

Gender symbolen zijn oppervlakkige kenmerken die het onderscheid tussen maatschappelijk bepaalde rollen van mannen extra benadrukken. Dat kan vanuit een culturele, religieuze, politiek of ideologische invalshoek worden gestimuleerd. Gender-symbolisme kan echter ook snel veranderen, zoals mode-trens ook snel veranderen.

² Uit een interview met Gloria Wekker, door Mariette Hermans “Wie is de burger waar ambtenaren voor schrijven?” In: Vamp, Utrecht, 2003.

GENDER-BASED STRUCTURES

For example: Division of paid/unpaid activities

Fighting in the army (paid)

Mothering (unpaid)

It takes time, work and social struggle to change gender-based structures

Maatschappelijke structuren die zijn voortgekomen uit gender-rollen, en die versterkt zijn door stereotype ideeën over mannen en vrouwen, trekken diepe sporen in de samenleving en zijn moeilijk te veranderen. Bijvoorbeeld de verdeling van betaalde en onbetaalde arbeid, of de horizontale en verticale segregatie op de arbeidsmarkt.

GENDER IDENTITY

Our identity is difficult to change. We all have multi-identities, as parent, professional, belonging to ethnical group, age, physical capacity, etc.

“How did I become who I am?”

We hebben allemaal een Multi-identiteit. We zijn niet alleen man of vrouw, maar we behoren ook tot een bepaalde etniciteit (bijvoorbeeld Nederlandse, Surinaamse, Turkse of Marokkaanse etniciteit), we hebben een bepaalde seksuele oriëntatie (bijvoorbeeld hetero, homo, bi), we maken deel uit van een bepaalde sociale klasse, we zijn stadsbewoners of plattelandsbewoners, we hebben een specifieke talenten, we oefenen een beroep uit, we zijn vader of moeder, broer of zus, oom of tante... al deze kenmerken van onze identiteit maken wie we zijn: ieder mens is uniek! Dat is mooi en is moeilijk te veranderen. Het hoeft ook niet te veranderen. Wat wel moet gebeuren is dat we een samenleving krijgen waarin de unieke identiteit van elk menselijk individu gelijke waardering krijgt, en dat iedereen gelijke rechten en gelijke kansen krijgt om zich te ontwikkelen en te ontplooiën, zonder te worden gediscrimineerd.

GENDER DIMENSIONS (= DYNAMIC PROCESS)		
Gender symbolism: All symbols, ideas, norms, values to distinguish and construct 'male' /'female' (symbols can change quickly in time)	Culture Example: Men wanting to marry FGM-girls/virgins	Religion Cross, veil, beard, burqa, etc.
Gender-based structure: The use of gender differences to organize social life, distribute work, and regulate society (paid/unpaid work; horizontal and vertical segregation of the labour market, access to land, decision making etc.)	Customary law (gender-based access to and control over income, land, water...) Traditions (Men work outside, women should stay at home)	Sharia (gender-based Heritage law), Catholicism (women cannot be priests) etc.
Gender Identity: Social construction, that gives the feeling of being man or woman, boy or girl. (it depends from the context which identity is dominating, or marginalized).	Men feeling superior to women in male-dominated cultures; kids imitate role models	Religious identity sets rules for men's or women's behaviour

Behalve cultuur en religie kunnen hieraan ook andere dimensies worden toegevoegd. Elke dimensie heeft een genderperspectief.

Thera van Osch ©
Wetten, 15 Maart 2014.